

NAGY ZSOLT

A MAGYAR TŰZOLTÓKÉPZÉS FEJLŐDÉSÉNEK FONTOSABB SZAKASZAI

Bevezetés

A tűz megelőzése illetve megfékezése az egyik legrégebben szervezett emberi tevékenység. Az eltett idő is bizonyítja, hogy az emberi tapasztalat önmagában kevés, ezért az együttműködést tanulni, gyakorolni kell. Évezredek ismeretanyaga gyűlt össze, amire kialakultak a sajátos tudással, felszerelésekkel, munkamódszerekkel rendelkező, szakembereket tömörítő csoportok, vagyis a tüzet oltók, akik a mindennapi munkájuk mellett felvállalták ezt a feladatot a közösség érdekében. A történelmi krónikák szerint a kiképzésre, a tudás megszerzésére mindig nagy hangsúlyt fektettek.

Magyarországi kezdetek

Magyarországon a tűzoltóság szülőatyaként Gróf Széchenyi Ödönt említhető, mint időbeli támpont, bár tudni kell, hogy a történelmi visszatekintés sokkal régebbre nyúlhatna vissza [1].

A visszatekintés kezdődhetne az ókorral, hiszen az akkori Róma városában is voltak már tűzoltók és tűzoltóságok, valamint az ottani uralkodók rendelkeztek a tűz elleni védekezésről. Hazánkban I. István alkotott törvényt a tűz elleni védekezésről, fél évezreddel később pedig megalakultak a híres kollégiumi városaink: Debrecen, Marosvásárhely, Kecskemét, amelynek diákjaiból szerveződött tűzoltó csapatok mindig készen álltak a segítségnyújtásra.

Magyarországon a XIX. század polgári fejlődésének egyik vívmánya az önkéntes tűzoltó egyletek megalakulása volt.

A legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István, fiának gróf Széchenyi Ödönnek a kezdeményezésére az önkéntes egyletek szervezetbe tömörültek és megalakították a Magyar Tűzoltószövetséget.

Sajnálatos módon kezdetben a tűzoltóképzés teljesen rendszertelenül folyta szabályozás hiánya miatt. A tűzoltó szervezetek a későbbiek során is teljesen egyedül maradtak a képzés területén, miután a tűzoltó törvényt többször is hiába szorgalmazták, a közigazgatás pedig beérte különféle rendeletek szigorításával

Gróf Széchenyi Ödön volt az első, aki szakképzett tűzoltó tisztként szaktudását a londoni tűzoltóságon szerezte. Az általa irányított fővárosi tűzoltóság tagjai közül kerültek ki az első oktatók, akik 1873-tól már részt vettek a vidéki egyletek tűzoltóinak a képzésében is. Budapesten 1883-ban örparancsnoki, majd a következő évben tűzoltó tisztképző tanfolyamot szervezett. Érdekességképpen a tanfolyamon oktatók főként a következők voltak: oltásismeret, mentésismeret, amelyek mellett segéd tantárgyak sokasága várta a tanfolyamra jelentkezőket. Az országos tűzoltó szövetség a képzés területén a svájci oktatás mintáját követte, melynek lényege az volt, hogy 2-3 évenként más helyeken más oktatókkal rendezték meg a tanfolyamokat.

Az akkori képzési szakemberek tisztában voltak azzal, hogy a tűzoltóság fejlődése az új, szakszerű kiképzéstől függ. Nagyon fontosnak tartották a külföldön megtanult ismeretek áthelyezését az akkori képzésbe, így voltaképpen hazánkban a külföldi minta dominált.

Az oktatás és a képzés területén nagy előre lépésnek volt tekinthető, hogy felismerték az egységes irányelveket nélkülöző testületi képzés hibáit, és ezekből okulva megszervezték az első egységes elveken alapuló képzéseket.

Egységes képzések

A képzések során fő irányvonal az volt, hogy csak rövid idejű tanfolyamot szervezzenek és nem szaktudósokat, hanem inkább gyakorlatilag képzett, az általános fogalmakkal tisztában lévő tiszteket kívántak kiképezni. Mindezekre tekintettel a tűzoltók képzési rendszerének kialakulása is erre az időszakra tehető. A századforduló tájékán azonban különvált az önkéntes tűzoltók és a hivatásos tűzoltók képzése. A Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egyesület 1890-től a fővárosban szervezett 2-3-4 hetes országos tűzoltótiszti és altiszti tanfolyamokat, melyek elméleti és gyakorlati vizsgával zárultak. Az országos tanfolyamok szervezését 1903-tól a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség vette át. 1905-ben a Szövetség szabályzattal egységesítette a szaktanfolyamok anyagát. 1912-től már külön szerveztek alap- és felsőfokú tűzrendészeti tanfolyamokat [2].

1928-ban az ide tartozó BM rendelet¹ egy országos tűzoltótisztképző tanfolyam létrehozásáról határozott, ami már hat hónapig tartott. A képzésben lényeges változás 1946-ban következett be, amikor a vonatkozó BM rendelet szerint csak az lehetett tűzoltótiszt, aki érettségivel és felsőfokú tűzoltó tanfolyamon szerzett oklevéllel rendelkezett.

Tűzoltóképzés a II. világháború után

A II. világháborút követően 1948-ban indult meg az intézményes állami tűzoltó tisztképzés Magyarországon az 5090/1948. Korm. rendelet² végrehajtására kiadott, az állami tűzoltóság tagjai kiképzésének szabályozásáról szóló BM rendelet alapján. Az említett szabályozások alapján 1948-ban Budapesten, Makón és Nagykanizsán kezdődött meg az állami tűzoltóság tagjainak kiképzése. Az első Állami Tűzoltó Tisztképző Tanalosztály hallgatói 1948. június 18-án Budapesten a Tas vezér utcai objektumban kezdték meg tanulmányaikat. 1960-tól a tisztképző szakon az addigi 14 hónapról 2 évre emelkedett a képzési idő. Az országban egyedüli kiképzőközpont alakult a fővárosban.

Az évtizedek folyamán többször változott a tanintézet elnevezése (Állami Tűzoltótiszti Tanalosztály, "Petőfi" Tűzoltótiszt-képző Iskola, BM Akadémia Tűzoltótagozat, BM Tűzoltó Tisztképző Iskola), majd 1981. április 1-től BM Tűzoltó Kiképző Központ lett.

A tisztképzés mellett megkezdődött a zászlós, tiszthelyettes állomány képzése is. A szaktanfolyami rendszer speciális felkészítést biztosított a tűzoltóság technikáinak, felszereléseinek kezelésére, továbbá az egyes szakbeosztások ellátására. A technikai eszközök folyamatos fejlődése megkövetelte a gyakorlati képzések átalakítását, új gyakorlati oktatási módszerek bevezetését, szemléltető eszközök alkalmazását [3].

1992-től az oktató és kutató tevékenységet végző szakembereket egy szervezetbe vonták össze Tűzvédelmi Oktató és Kutató Intézet néven. 1993 és 1995 között a polgári védelmi képzés is a tanintézet feladatai közé tartozott. Ebben az időszakban az intézet neve BM Tűz- és Polgári Védelmi Intézetre változott. A tűzoltóság és a polgári védelem szétválása után 1996-ban létrejött a BM TOP Tűzvédelmi Kiképző Intézet.

Képzések az új évezredben

2000. január 1-től a tanintézet új feladatként a katasztrófavédelmi felkészítés rendszerének kialakítását kapta és a neve BM Katasztrófavédelmi Oktatási Központra módosult. A 2006. július 29-én kiadott 2/2006. számú ÖTM rendeletben³ foglaltak szerint a tanintézet az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szakmai irányítása mellett végezte feladatát.

A 2008-as évtől a képzés az új szakmastruktúra, a kor és a szakterületek igényeinek leginkább megfelelő moduláris felépítésűvé és kompetencia alapúvá vált. E módosulás az egész tanítási-tanulási folyamatra, valamint a vizsgáztatási rendszerre is alapvetően kihatott. A tűzoltó szakképesítésre ráépülve így jött létre a tűzoltó technikus, a tűzvédelmi előadó szakképesítésre ráépülve a tűzvédelmi főelőadó, a polgári védelmi előadó szakképesítésre

ráépülve pedig a katasztrófa- és polgári védelmi főelőadó. A rendészeti szervező szakképesítés leágazásaként a tűzoltó szervező, valamint a katasztrófa- és polgári védelmi szervező szakképesítés jött létre. Ez a képzési rendszer 2012. április 1-ig tartott[4].

A napjainkra kialakult tudásalapú társadalmakban a legjelentősebb értékteremtő tényezővé a versenyképes tudás vált. A felgyorsuló tudományos-technológiai fejlődés világszerte új kihívások elé állítja az oktatási rendszereket így a tűzoltó képzések rendszerét is[5]. Olyan új intézményi modellek bevezetése válik szükségessé, amelyek dinamikusan képesek összehangolni az átfogó kiképzési igényeket [6].

Az új képzési struktúrák kialakítása megtörtént. Az új képzési rendszerben kialakított irányelveknek megfelelően a következő lépések történtek:

- A rendvédelmi szervek egységes moduláris képzési rendszerének kialakításához szükséges intézkedésekről szóló 1282/2010. (XII. 15.) Kormányhatározatban⁴ előírtaknak megfelelően, 2011. év januárjában megkezdődött az egységes képzési rendszer kidolgozása.
- A rendvédelmi szervek egységes moduláris képzési rendszerének meg kell felelni a 1004/2011. (I. 14.) Kormányhatározatban⁵ előírt Európai Képesítési Keretrendszer elveinek és szerkezetének úgy, hogy időközben az Országos Képesítési Keretrendszernek történő megfelelést is végre kell hajtani.

- Az eltérően szabályozott belügyi szakképzések egységes szerkezetben lettek kialakítva.
- A megszerzett ismeretek, végzettségek elismerésével moduláris képzési rendszert hoztak létre.
- Olyan egységes rendvédelmi alapmodul lett kialakítva, melyre az egyes szakágak saját szakmai képzési programjai ráépülhettek.
- A sorkatonai szolgálat megszűnése miatt hiányzó alaki és fizikai felkészítés megvalósításra került.

A moduláris képzési rendszer felállítása megvalósult, amely hatalmas mennyiségű háttérmunkát követelt az oktatásszervezőktől. A képzéseknek mindig a tűzoltók gyakorlatiasságára, és a helyi sajátosságokra kell épülnie. Folyamatosan tanulmányozni kell a külföldi tűzoltóképzéseket és lehetőség szerint bizonyos elemeket adaptálni, majd beépíteni a hazai képzésbe [7].

Fontos tényező, hogy a tűzoltóképzési rendszer átalakítása igazodjon a nemzetközi oktatási folyamatokhoz, képzések struktúrájához.

A moduloknak az egyik leglényegesebb szegmense, hogy a képzésnek legyen olyan egysége, amelynek sikeres elvégzése a teljes szakmai tudásnak is önálló egységét eredményezi, ugyanakkor illeszkedik a képzési rendszer többi eleméhez, moduljához.

A képzési rendszerek összehasonlításánál, és az oktatás fejlődésénél nagy változásokat hozó modul rendszerek tervezésének alapfeladatai a következők:

- A tudástartalom olyan részekre bontása, amelyek már önmagukban is hasznosíthatók (alkalmazhatók).
- A teljes szakmai tudásból a modul tartalmára vetített bemeneti és kimeneti követelmények meghatározása, utóbbi alapján a modulzáró tudásszint-mérés (vizsgakövetelmények) kidolgozása.
- A definiált tartalomhoz olyan képzés szervezése, amelynek önálló feltétel rendszere van (személyi-, tárgyi-, anyagi feltételek, képzési tartalom dokumentációi).

A moduláris szerkezetű képzés jelentősen növeli a tanulási folyamat hatékonyságát, melynek alapvető oka, hogy a moduláris követelményrendszer pontosabban határozza meg az elsajátítandó tudáselemeket és szinteket, mint a korábbi tűzoltóképzési struktúrák.

A tűzoltóképzés fejlődésének érdekében kihasználható előnyök:

- A képzés megkezdésekor meghatározható az „induló” tudásszint, amely magában foglalja az ún. tapasztalati tudást is, amely egyenértékűnek tekinthető az iskolai úton elsajátítottal.
- A tudásszint-mérés eredménye alapján és ehhez igazodva egyéni tanulási tervek készíthetők.
- A hatékonyság másik kritériuma az egymásra épülés. Ez nemcsak a képzés tervezése során jelenti az egyes modulok kialakítását, hanem a gyakorlatban is.

Utóbbi azt jelenti, hogy a tűzoltó hallgató csak akkor térhet át a következő modulra, mikor az adott feladatot a megkívánt szinten már elsajátította, és az előírt gyakorlati időt letöltötte.

Összegzés

A huszonegyedik század második évtizedének közepére már a kételkedők is belátják, hogy világunkat minden korábbinál jobban jellemzi az egyre gyorsuló ütemű változás, amelynek kezelése a társadalmi sikeresség egyik meghatározó eleme. Különleges szerepe van ebben az alkalmazkodásban a tanulásnak, ami nem más, mint az információhoz való hozzájutás, az információ felhasználása és továbbadása, valamint a folyamatos megújulás képessége a képzés területén. Másásképp gondolkodunk a tanulásról és a tudásról, mint két évtizeddel ezelőtt.

Manapság mélyreható változások zajlanak az oktatásban és a szakképzésben. A legfontosabb cél az oktatási rendszer átjárhatóságán kívül azoknak a követelményeknek való megfelelés, amelyeket a műszaki fejlődés és a tűzoltó szakma támaszt.

A tűzoltói feladatok megoldása olyan embereket kívánna, akik robotszerűen mindenre tudják a megoldást, soha nem hibáznak, energiájuk pedig végtelen. A tűzoltók, halandó emberek lévén, sajnálatos módon nem ilyenek, de a képzésekkel, a gyakorlati foglalkozásokkal és a magas szintű modul rendszerek kialakításával, a lehető legjobban kell felkészíteni őket a feladatokra. A múlt oktatási módszertanához képest a preferált moduláris képzés a tapasztalatok feldolgozása és a tudás egymásra építése mellett a gyakorlatiagra helyezi a hangsúlyt.

Az esetek utólagos tanulmányozása során mindig meg lehet állapítani, hogy sajnos nem sikerül tökéletesen a váratlan helyzetekre való felkészülés. Személyes tapasztalatom, hogy az idősebb és képzettebb kollegák is hibáznak. Legfontosabb üzenete a modul rendszer működésének, hogy a gyakorlati képzésre magasabb óra számban van szükség képzési rendszerünkben.

Meggyőződésem, hogy sok gyakorlással csökkenteni lehet a hibákat, ugyanakkor a gyakorlás redukálásával fokozni, míg a gyakorlás elhanyagolásával az oktatás és képzés hiánya miatt előidézni lehet ezeket a hibákat, ezért mindig tudatosan kell tervezni a képzés rendszerét.

Felhasznált Irodalom:

[1]Minárovics János: Gróf Széchenyi Ödön munkássága, Védelem online

2014.január 26 http://www.vedelem.hu/index.php?pageid=termekek_view&id=143

[2] Minárovics János: A tűzoltóképzés története a kezdetektől 1947- ig. Védelem online,

2014.február 16. <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan331.pdf>

[3]Kuti Rajmund: A műszaki mentésekhez használható eszközök bemutatása, fejlődésük áttekintése, Védelem Online: Tűz-és Katasztrófavédelmi Szakkönyvtár, 60, pp 1-12. 2007,

2014.március. 11. URL cím: <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan60.pdf>

[4] Katasztrófavédelmi Oktatási Központ ismertetője:

2014.március. 18 <http://kok.katasztrofavedelem.hu>

[5]Horváth Galina–Kuti Rajmund:

Об опыте базовой подготовки профессиональных пожарных к проведению аварийно-спасательных работ в Венгерской Республике, УДК 614.8, АКАДЕМИЯ ГПС МЧС России (Москва 2011), Orosz Állami Tűzoltó Akadémia tudományos kiadványa, URL: <http://agps-2006.narod.ru/ttb/2010-5/03-05-10.ttb.pdf>

[6] Nagy Zsolt 2011: A tűzoltóképzés fejlődése Magyarországon, Szakdolgozat

[7] Kuti Rajmund: A tűzoltóképzés sajátosságai Ausztriában, Védelem katasztrófa- tűz- és polgári védelmi szemle, XV. évf. 6. szám 30-31. o. 2008. ISSN 1218-2958, URL cím:

2014.szeptember. 13. <http://vedelem.hu/letoltes/ujsag/v200806.pdf>

Hivatkozott Jogszabályok

- 254.300/1928 BM rendelet¹

- 5090/1948 Kormányrendelet²
- 2/2006. számú ÖTM rendeletben³
- 1282/2010. (XII. 15.) Kormányhatározat⁴
- 1004/2011. (I. 14.) Kormányhatározat⁵

Győr,2015.

Nagy Zsolt tú. fhdgy